

80% дітей, які обрали коло, мають властивість проявляти вербальну форму агресії. До фізичної агресії схильні 50% тих, хто надають перевагу трикутнику. Більший відсоток дітей, що обрали квадрат проявляє предметну агресію – 41,6%. Аналіз здійснювався по найбільш виражених формах агресії відповідно до вибору геометричних фігур, це не означає підліткам, обравши певну геометричну фігуру, не властиві інші типи агресії.

У роботі проаналізовано основні теоретичні підходи до проблеми дослідження агресивності дітей підліткового віку в роботах вітчизняних та зарубіжних психологів. Визначено, що під агресією розуміється будь-яка форма поведінки, націлена на образу чи заподіяння шкоди іншій живій істоті. Був здійснений аналіз теоретичних та емпіричних даних про специфіку прояву агресивної поведінки дітей підліткового віку, у результаті визначення рівня агресії було виявлено, що більшості підлітків притаманний середній рівень агресії.

Використання методики діагностики показників і форм агресії Л. Г. Почебут дало можливість отримати широку інформацію про цей феномен: встановлено, що основному надають перевагу вербальній формі агресії. Відповідно до результатів «Психогеоетричного тесту» С'юзен Деллінгер, можна сказати, що досліджувані, у своїй більшості обирали квадрат або коло. Також ми зіставили форми агресії та вибір геометричних фігур, що дало нам змогу знайти співвідношення форм агресії з особистими якостями підлітків.

Список використаних джерел

1. Агрессия у детей и подростков : учебное пособие / [под ред. Платоновой Н. М.]. – Санкт-Петербург, 2006. – 336 с.
2. Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия. / Москва: Текст, 2000. – 512 с.
3. Берон Р., Ричардсон Д.. Агрессия / Санкт-Петербург: Питер, 2000. – 352 с.
4. Лоренц К. Агрессия (так называемое "зло"). / Москва: Прогресс, 1994. – 384 с.
5. Психологический словарь / [под ред. Зинченко В. П., Мещерякова Б. Р.]. – Москва: Просвещение, 2003. – 672 с.

УДК:159.922.7

Ілляшик К.

Прояви тривожності у підлітковому віці

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «тривожність», досліджено ступінь вираженості особистісної і реактивної тривожності у дітей підліткового віку, визначено причини виникнення тривожності.

Ключові слова: тривожність, реактивна тривожність, особистісна тривожність.

Аннотация. В статье раскрыта сущность понятия «тревожность», исследовано степень выраженности личностной и реактивной тревожности у детей подросткового возраста, определено причины возникновения тревожности.

Ключевые слова: тревожность, реактивная тревожность, личностная тревожность.

Summary. The article reveals the essence of the concept "anxiety", investigated the degree of severity of personal and reactive anxiety in children adolescence, identifies causes of anxiety.

Keywords: anxiety, reactive anxiety, personal anxiety.

Проблема тривожності займає особливе місце у сучасному науковому знанні. Більшість праць з вивчення тривожності присвячено дітям 5-8 років, досліджень з тривожності у підлітковому віці значно менше. У підлітковому віці відбувається перехід від дитинства до дорослості, інтенсивне становлення почуттів і волі. У цей вік формуються риси характеру, відбувається становлення «Я», і водночас з'являється почуття тривожності і психологічного дискомфорту. У підлітковому віці діти більше приділяють увагу самим собі: своїй зовнішності, своїм фізичним здібностям; більш гостро реагують на думку оточуючих щодо себе, стають образливішими.

У психологічній літературі термін „тривожність” не має чіткого визначення. На думку Прихожан А.М., тривожність – особистісне утворення. Згідно її точки зору, тривожність властива всім людям, але в певній мірі, тому що це явище необхідне для пристосування людини до середовища, дійсності [1]. Згідно точки зору Л.Ф. Обухової, тривожність - це постійна або ситуативна властивість людини, яка призводить до стану підвищеного занепокоєння, відчуття страху і тривоги в специфічних соціальних ситуаціях [2]. За визначенням Р. С. Немова, тривожність – це властивість людини, яка постійно або ситуативно призводить до стану підвищеної турботи, відчуття страху і тривоги в специфічних соціальних ситуаціях [3]. Е.Г.Ейдеміллер тривожність визначає як емоційний стан, який виникає в ситуаціях невизначеної небезпеки і проявляється в очікуванні недоброзичливого розвитку подій [4]. Отже, можемо зробити висновок, що тривожність – емоційний стан хвилювання, душевного дискомфорту, підвищеної вразливості при ускладненнях, загостреного почуття провини і недооцінювання себе у ситуаціях очікування.

Однією з причин виникнення тривожності у підлітковому віці є шкільна успішність, оскільки батьки вимагають від дітей значних результатів у навчанні. Також по відношенню до вчителів у деяких учнів можуть виникнути протест, відмова навчатись і досягати успіхів. Наступною причиною є велика опіка з боку батьків. Збільшені можливості підлітка викликають у нього потребу в самостійності, визнанні з боку дорослих його потенційних можливостей, в тому числі, участь у суспільно значущих справах. Між тим, дорослі підкреслюючи, що підліток вже не маленька дитина і пред'являючи до нього підвищені вимоги, продовжують часом відмовляти йому у праві на самостійність. Зростають обмеження і заборони, у зв'язку з новими змінами у психіці підлітків у сім'ї

зростає кількість конфліктних ситуацій і виникає більшість конфліктів, внаслідок чого зростає особистісна тривожність.

Метою даного дослідження є вивчення тривожності та визначення ступеня вираженості її у підлітковому віці.

Щоб визначити наскільки виражена тривожність у дітей підліткового віку, було використано тест Ч.Д.Спілбергера-Ю.Л. Ханіна [5]. Перевага при виборі саме цього тесту полягає у тому, що можна окремо дослідити реактивну і особистісну тривожність.

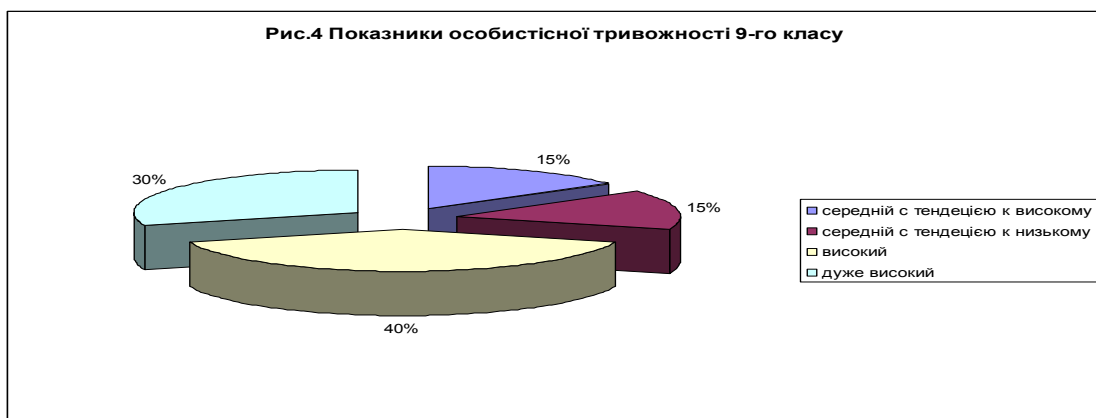
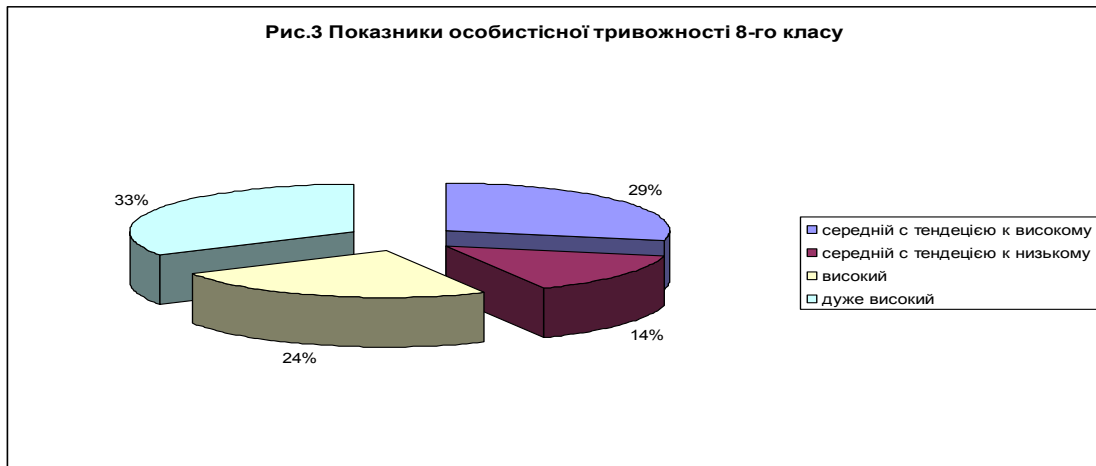
Реактивна тривожність - стан, який характеризується суб'єктивно пережитими емоціями: напруженням, занепокоєнням, нервозністю. Цей стан виникає як емоційна реакція на стресову ситуацію, може бути різним за інтенсивністю і динамічністю у часі. Особистісна тривожність може розглядатися як особистісна риса, яка проявляється в постійній схильності до переживань, тривоги в найрізноманітніших життєвих ситуаціях, в тому числі і таких, які об'єктивно до цього не провокують. Вона характеризується станом страху, невизначеним почуттям загрози, готовністю сприймати будь-яку подію як несприятливу і небезпечну. Дитина, яка піддається такому стану, постійно знаходиться в настороженому і пригніченому настрої.

Даний тест був використаний при дослідженні тривожності учнів восьмого та дев'ятого класів у КЗОШ №15 у кількості 25-ти чоловік. Отримані результати дослідження представлені у діаграмах 1 і 2.

Порівнюючи показники реактивної тривожності 8 і 9 класів, а саме дітей 14 і 15 років, бачимо, що в обох класах переважає середній рівень РТ відповідно у учнів 8-го класу - 65%, а у учнів 9-го - 55%. В той же час високий і дуже високий рівні разом складають у 8-му класі -25%, а у 9-му класі-40% тобто на 15% збільшився цей рівень. Дещо менше виявився низький рівень реактивної тривожності у учнів 9-го класу -5% порівняно з учнями 8-го класу-10%.

Тепер представимо на рисунках 3 і 4 показники особистісної тривожності учнів 8 і 9 класів.

Порівнюючи показники особистісної тривожності 8 і 9 класів, спостерігаємо, що в 9-му класі більший рівень особистісної тривожності (40%), порівняно з учнями 8-го класу(24%). А це означає, що діти вже у 15 років схильні сприймати значно більшу кількість ситуацій, як загрозові, реагувати на ситуації станом сильної тривоги.

Підводячи підсумок проведеного дослідження, можна зробити висновок, що у 9-му класі зростає особистісна і реактивна тривожність порівняно з учнями 8-го класу, це означає, що підлітки знаходяться в дуже сильному стресовому стані, їм потрібна допомога з боку педагогів, психологів. В той час низький рівень тривожності свідчить про пасивність образу життя. І високий, і низький рівні тривожності небезпечні для розвитку особистості.

Таким чином, проведене дослідження, дозволяє зробити наступні висновки. Отримані результати свідчать про те, що у більшості підлітків рівень особистісної тривожності і реактивної тривожності перевищує середній показник і досягає високого рівня. Це пов'язано з тим, що у підлітків виникає багато внутрішніх конфліктів і протиріч – вони відчують себе дорослими, водночас дорослі їх сприймають як дітей. Всі ці протиріччя та конфлікт в колективі, нерозуміння з боки дорослих, роблять підлітка більш вразливим до різних травмуючих впливів, порушень у значущій для підлітка сфері, що призводить до підвищеної тривожності. Тривожні діти мають схильність до шкідливих звичок невротичного характеру. Тому педагоги мають працювати з такими дітьми, створювати відповідні умови для формування впевненості в собі, адекватної самооцінки та умінь емоційно-вольової саморегуляції.

Список використаних джерел:

1. Прихожан А.М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика. - М.: «МОДЕК», 2000.
2. Детская возрастная психология. – Москва, 1996 – 169 с. Общение и формирование личности школьника / Под ред. А.А. Бодалева и Р.Л. Кричевского.
3. Немов Р. С. Психология: В 3 кн. - 4-е изд.- Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.- Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами мат.статистики.- 640 с.
4. Эйдемиллер Э. Тревога и страх/ Э. Эйдемиллер // Всероссийская психологическая газета. - 2003. - № 2. - С.26-28.
5. Костина Л. М. Методы диагностики тревожности/ Л.М. Костина. – Санкт-Петербург: Речь, 2005.

УДК 159.9

О. О. Кияшко

Ціннісні орієнтації сучасних підлітків

Анотація. У статті йдеться про ціннісні орієнтації сучасних підлітків. Визначено зміст термінів «цінність», «ціннісні орієнтації». Здійснено діагностику з метою виявлення життєвих цінностей у підлітків. На основі проведеної діагностики виявлено цінності сучасних підлітків, їх пріоритетність.

Ключові слова: ціннісно-орієнтаційна структура, ціннісні орієнтації, соціальні групи, інститут соціалізації, підліток, соціальне становлення.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы посвященные изучению ценностных ориентаций у современного подростка. Также взято во внимание мнение многих ученых о подростках, то какую характеристику они дают данному периоду; как определяют такие термины как: «ценности», «ценностные ориентации». Для исследования ценностей современного подростка мы воспользовались двумя методиками, а именно: С.Бубнова «Диагностика реальной структуры ценностных ориентаций личности» и Е.Ф.Колобова, П.Н.Иванов «Определение жизненных ценностей личности(Must-test)». На основе